

A bright yellow, irregularly shaped paper scrap is positioned on the left side of the image, partially overlapping the white document.

Smjernice za poučavanje o holokaustu

Loranda Miletić, viša savjetnica
Agencija za odgoj i obrazovanje

**o Koje pitanje vi smatrate najvažnijim
za poučavanju o holokaustu?**

(zapišite na post-it papir i zalijepite na flipchart blok)

5 minuta

Ključna pitanja i njihov utjecaj na rad u razredu

○ Osjetljiva tema

Užasan, strašan, broj žrtava,
neljudski

Kako predstaviti kompleksnost
ove povijesti?

Pojmovi i definicije

Pitanja za rad u razredu

Kako brojkama dati smisao?

Na što se fokusirati?

Što uključiti?

Kako holokaust staviti u kontekst i
povezati ga s drugim nacističkim
zločinima?

Što podrazumijevamo pod pojmom
holokaust?

Ciljevi poučavanja o holokaustu

poboljšati znanje o ovom uništenju bez presedana

sačuvati sjećanja na one koji su prošli patnje

potaknuti nastavnike i učenike da razmišljaju o moralnim i duhovnim pitanjima koja proizlaze iz holokausta i koja se mogu primijeniti u suvremenom svijetu

Što je holokaust?

Holokaust je ubojstvo približno šest milijuna Židova od strane nacista i kolaboracionista. Između njemačke invazije na Sovjetski Savez u ljeto 1941. i kraja rata u Europi u svibnju 1945., nacistička Njemačka i kolaboracionisti nastojali su ubiti svakog Židova pod svojom dominacijom. Budući da je nacistička diskriminacija nad Židovima počela Hitlerovim dolaskom na vlast u siječnju 1933., mnogi povjesničari taj datum smatraju početkom razdoblja holokausta. Židovi nisu bili jedine žrtve Hitlerova režima, ali su bili jedina skupina koju su nacisti nastojali uništiti u cijelosti.

Yad Vashem, Jeruzalem, Izrael

Holokaust kao paradigma genocida

Nisu sve žrtve bile Židovi, ali su svi Židovi bili žrtve.

Nacistički propagandni plakat sa slikom Davidove zvijezde i natpisom: "Tko god nosi ovaj znak neprijatelje je našeg naroda".

Ne samo Židovi...

Romi

Homoseksualci

Jehovini svjedoci

Poljaci

Hendikepirani

Sovjetski ratni zarobljenici, politički protivnici...

Što poučavati o holokaustu?

- • antisemitizmu
- • život Židova u Europi prije holokausta
- • posljedice Prvog svjetskog rata
- • dolazak nacista na vlast

1933. – 1939.

- diktatura u Nationalsocijalističkoj Njemačkoj
- Židovi u Trećem Reichu
- rane faze progona
- prvi koncentracijski logori
- reakcije u svijetu

Drugi svjetski rat u Europi 1939. – 1945.

- nacistička rasistička ideologija i politike
- program «eutanazije»
- progoni i ubijanja Židova
- progoni i ubijanje nežidovskih žrtava
- židovske reakcije na nacističku politiku
- geta
- odredi smrti (Einsatzgruppen)
- širenje sustava logora
- logori smrti
- suradnja
- otpor
- spašavanje
- reakcije u svijetu
- marševi smrti
- oslobođenje
- poslijeratni sudski procesi
- logori za raseljene osobe i emigracija

Holokaust iz perspektive...

- o **Žrtve**
- o **Počinitelji**
- o **Promatrači**
- o **Spašavatelji**

Hanau, Njemačka, aukcija židovske imovine nakon deportacije

Mate Ujević

Oskar Schindler

Beč 1938.

Počinitelji zločina

„Rad odreda za egzekuciju
tekao je glatko... Konačan
broj likvidiranih Židova u
Litvi je 71,105.”

(Izvještaj Einsatzgruppe
A, 15. listopada 1941.)

Žrtve

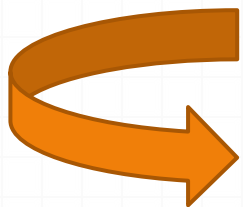
o “Krici su se dizali do neba –bilo je stravično, to se ne može zaboraviti. Ništa nisam mogla učiniti... Kad su me pogodili, pala sam među mrtve”.

(Dina Beitler, preživjela)

Kroskurikularni pristup poučavanju o holokaustu

o Holokausta kao sastavni dio općeg obrazovanja

nastava povijesti ali i sociologije, psihologije, hrvatskog jezika, vjeronauka, etike...

odgovori na etička, moralna, teološka ili društvena pitanja

- Okupiti različite nastavne predmete oko ove teme znači crpiti stručnost iz različitih područja, pristupiti holokaustu iz više perspektiva i osloniti se na znanja i ideje prikupljene na drugim školskim satovima.
- To istodobno znači podijeliti teret nastave, izbjeći pritisku ograničenog broja nastavnih sati i obogatiti učeničko razumijevanje.

Holokaust i suvremeni svijet

- Vodite računa da istaknete razliku između počinitelja zločina u prošlosti i današnjih društava u Europi ili bilo gdje u svijetu.
- Treba postaviti jasnu razliku između različitih sukoba, kao i uzroka i prirode svakog od njih.

Srebrenica

Ruanda

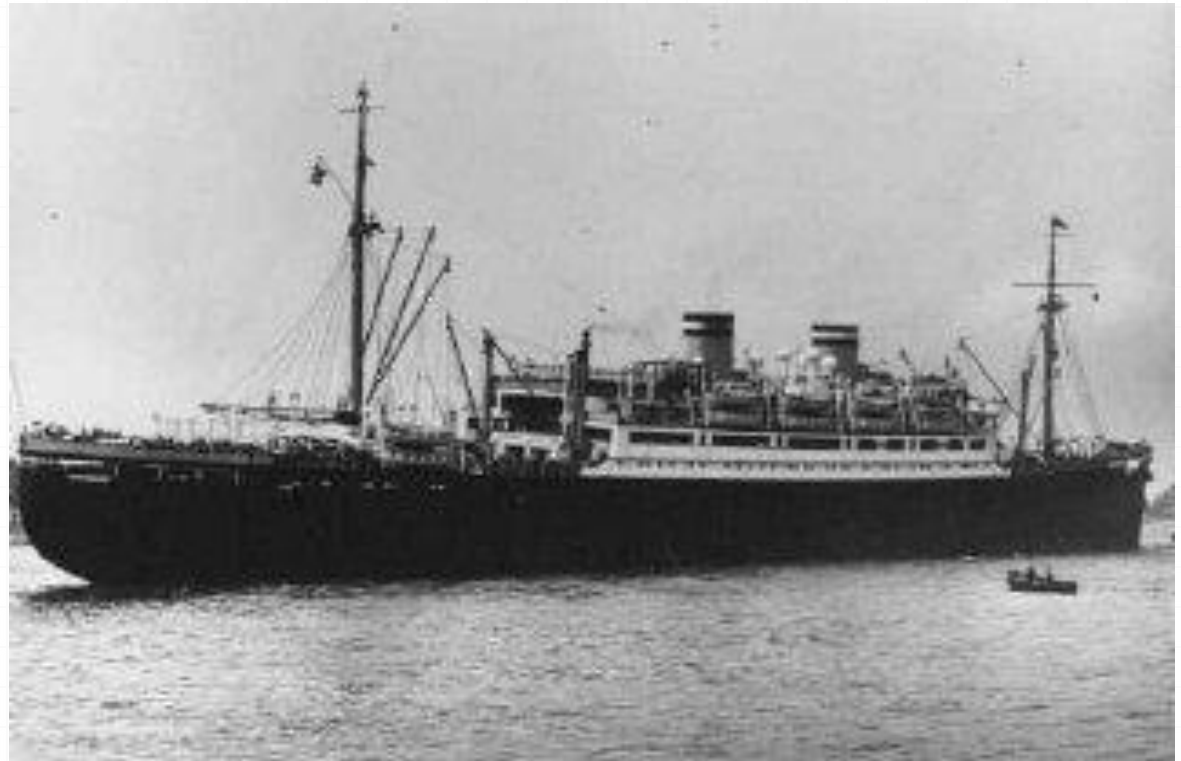
- o Uz koju smjernicu o poučavanju holokausta (ne)biste koristili dobivene slikovne priloge?
- o Zašto?

Grupna refleksija

- Što mislite o odgovorima na vaša pitanja?
- Kako se osjećate?
- Što vam je naročito vrijedno i važno bilo čuti i osvijestiti?
- Koje biste smjernice željeli primijeniti u vašem budućem radu? Zašto?

Zašto jednostavno nisu otišli?

U ovom slučaju jesu.

Putovanje broda St. Louis, svibanj-lipanj 1939.

Prekooceanski brod St. Louis 13. svibnja 1939. isplovio je s 937 izbjeglica iz Njemačke. Kapetan broda bio je Gustav Schröder, Nijemac koji je želio spasiti Židove od progona. Kuba, SAD i Kanada odbile su primiti izbjeglice te su bili prisiljeni vratiti se u Europu. Gotovo četvrtina brodskih putnika umrla je u koncentracijskim logorima.

„Slika Židova u holokaustu je slika same žrtve, poniženog stvora koji izgleda kao kostur. On nema prošlost, nema budućnost, izgleda poput sjene i rijetko ga tko može doživjeti kao ljudsko biće. To je bio cilj nacita: ubiti tijelo, dušu, lice, pa čak i sjećanje na Židove. Prema našoj pedagoškoj filozofiji ozbiljna je pogreška koristiti samo te užasne slike za poučavanje o holokaustu. Ne želimo pamtiti naše pretke samo kao bespomoćne i ponižene žrtve. Zato nam je stalo da se vidi život Židova prije holokausta i da se uoči i razumije civilizacija koju su nacisti željeli u potpunosti uništiti. Videći Židove prije holokausta kao osobe, možemo bolje razumijeti njihove težnje, snove, pogreške i uspjehe...“.

Međunarodna škola za edukaciju o holokaustu, Yad Vashem

Konferencija u Evianu

„Hoće li konferencija u Evianu odvesti ih do slobode?” 1938.

Konferencija u Evianu poslala je poruku Židovima da ako i uspiju izaći iz Njemačke da ih većina zemalja neće u većem broju primiti kao imigrante.

Teme kao što je ova trebaju biti dubinski proučene bez jednostavnih odgovora koji ne uzimaju u obzir povijesni kontekst.

Portret židovske djevojčice Zdenke
Apler, 5. svibnja 1934., Ludbreg,
Hrvatska

Dolazak vlaka s mađarskim Židovima u Auschwitz-Birkenau (svibanj 1944.)

Auschwitz Album je jedini sačuvani vizualni dokaz o masovnom ubijanju u Auschwitz-Birkenau.

To je jedinstveni dokument kojeg je donirala Yad Vashemu Lilly Jacob-Zelmanovic Meier.

Fotografije su snimili, krajem svibnja ili početkom lipnja 1944., Ernst Hofmann ili Bernhard Walter, dvojica pripadnika SS-a, čiji je zadatak bio izrada iskaznica i uzimanje otisaka prstiju zatočenicima (ne i onima direktno poslanima u plinske komore). Slike prikazuju dolazak mađarskih Židova.

Na ovoj slici vlakovi u logoru smrti Auschwitz-Birkenau prikazuju kako je sustav provedbe holokausta funkcionirao. U daljini se mogu vidjeti osobne stvari žrtava. Sortiraju se kako bi bile poslane u Njemačku. Dakle, željeznički sustav bio je dio procesa masovnog ubijanja a nacisti su sustavno iskorištavali osobne stvari pa čak i tijela žrtava.

Članovi nepoznate Einsatzkommando jedinice promatraju mladog Židova kojeg će upravo ubiti. Tijela pred njim su tijela njegovih članova obitelji. Čovjek na lijevoj strani je pripadnik njemačke nacionalne manjine koji im pomaže. Srpanj 1941.

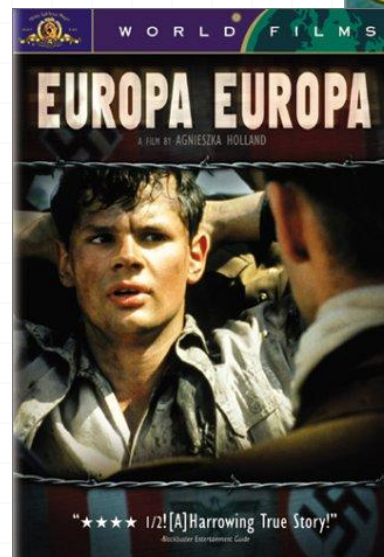
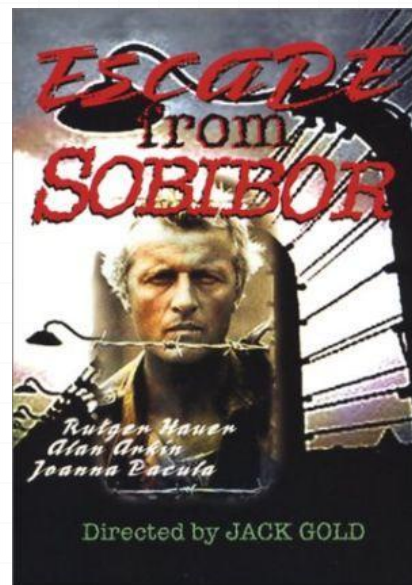
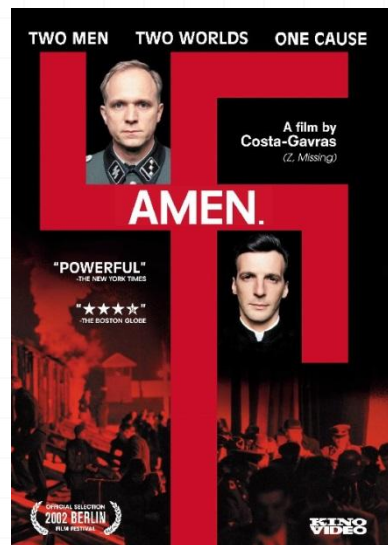
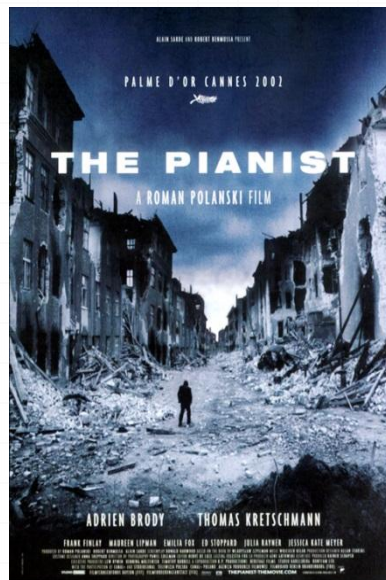
Plakat, nakon 1936.

On na najizravniji način pokazuje kristološku usporedbu. Upravo kako je golubica sletjela na Krista kad ga je Ivan Krstitelj krstio u Jordanu tako na ovom plakatu vidimo orla koji lebdi u nebeskom svjetlu iznad idealiziranog Hitlera. Tekst glasi: „Nek dugo živi Njemačka!“ .

Nacistička propaganda bila je veoma snažna. Budite pažljivi pri korištenju ilustracija koje veličaju nacističku ideologiju, obavezno je potrebno staviti ih u kontekst zbivanja.

Ejszyszki Tower, USHMM

JOURNAL / SAM GREEN

U srednjoj školi Cortez učenici uče kako je to izgledalo biti kažnjen na prozivci u logoru. Učenicima je rečeno da na nekoliko minuta stoje na jednoj nozi s raširenim rukama. Stvarne žrtve holokausta morale su stajati ponekad i duže od 4 sata. Oni koji bi posustali bili su ubijeni.

(Cortez, CO, časopis, 23. travnja 2005)

Što su učenici naučiti iz ove aktivnosti?

Znaju li više o holokaustu nego prije?

Je li oni doista razumiju i osjećaju kako je bilo zatočenicima koji su bili kažnjeni tijekom prozivke?

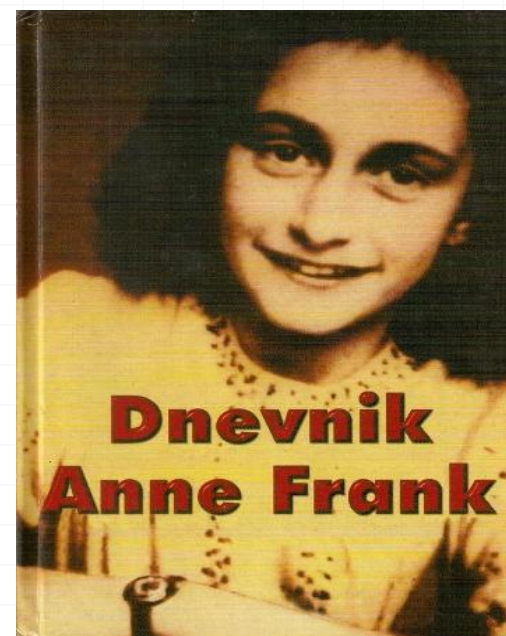
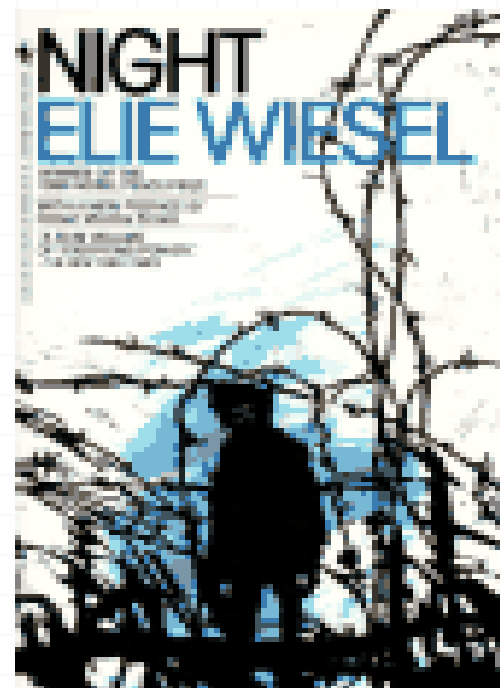
petak, 18. svibnja 1943.

Draga Kitty,

gledala sam strašnu zračnu bitku njemačkih i britanskih aviona. Na nesreću, nekoliko saveznika moralo je iskočiti iz zapaljenih aviona. Naš mljekar, koji živi u Halfwegu, vidio je četvoricu Kananana kako sjede pored ceste; jedan je tečno govorio holandski. Zamolio je mljekara da mu zapali cigaretu i rekao mu da je u posadi bilo šestoro ljudi. Pilot je izgorio, a peti čovjek se negdje krije. Njemačka policija je došla i uhvatila četvoro posve neozlijenenih ljudi. Pitam se kako uspijevaju ostati toliko pribrani nakon tog strašnog padobranskog pohoda.

Premda je prilično vruće, moramo svaki drugi dan ložiti vatru da bismo spalili ljuške od povrća i otpatke. Ne možemo sve odlagati u kantu za smeće jer neprestance moramo imati na umu skladišnog čuvara. Kako lako može mala nemarnost čovjeka izdati!

Svi studenti koji ove godine žele diplomirati odnosno nastaviti studije, moraju potpisati da se slažu s Nijemcima i da odobravaju Novi poredak. Osamdeset posto studenata odbilo je učiniti ono što se protivi njihovoj savjesti. Naravno, morali su snositi posljedice. Svi studenti koji ne potpišu, moraju ići u radni logor u Njemačku. Tko će ostati od te mladeži ako svi moraju ići na težak rad u Njemačku? Mama je noćas zatvorila prozore zbog pucnjave...

Srebrenica

Ruanda

Definicija genocida

Statut međunarodnog kaznenog suda

Članak 6.

Za svrhe ovoga Statuta, izraz "genocid" znači bilo koje od niže opisanih djela, počinjeno u namjeri da se u cijelosti ili djelomično uništi jedna nacionalna, etnička, rasna ili vjerska skupina kao što je:

- (a) Ubijanje pripadnika skupine;
- (b) Nanošenje teške ozljede ili duševne boli pripadnicima skupine;
- (c) Namjerno podvrgavanje skupine životnim uvjetima kojima je cilj njezino potpuno ili djelomično fizičko uništenje;
- (d) Nametanje mjera s namjerom sprečavanja rađanja unutar skupine;
- (e) Prisilno premještanje djece iz jedne skupine u drugu.

Masakr Armenaca u gradu Adani,
Turska

Darfur